

CAPUT I.

De institutione et actu Matrimonii.

ARTICULUS I.

De institutione Matrimonii.

1. Matrimonium dicitur juxta aliquos, quasi matris munium, seu officium; vel quasi matrem muniens, aut monens. Alii dicunt, sic vocari, quia mulier nubit, ut fiat mater. Verum, cur potius a matris, quam a patris nomine desumpta sit appellatio, cum ad utrumque contractus pertineat. Sanchez (1) duplicem assignat causam: alteram, quia in Matrimonio mater certa est, pater non ita; alteram, ex Gregorio IX (2), quia femina in partu ingentes dolores patitur, atque adeo praecipuum in generatione onus subit. Praeterea, Matrimonium est mirae unionis societas, et alterius intimae, dulcissimaeque societatis centrum et principium, scilicet, familiae: atque societatis vinculum est amor, quem e matre potissimum fluere, et in matrem maxime terminari, in hac duplici societate, nemo est qui non videat. Jure igitur e matre nomen suum Matrimonium mutuavit.

THESIS I.

Existit in hominum societate Matrimonium.

2. *Nota.* Prout defini solet (3), Matrimonium est «conjunctio maritalis viri et feminae, inter legitimas personas, individuum vitae consuetudinem retinens.» Conjunctio significat vinculum quo invicem obligantur: maritalis, quatenus vir fit uxoris, uxor autem viri per traditionem proprii corporis in ordine ad generationem; ex qua traditione vinculum nascitur: viri et feminae, quo declaratur subiectum conjunctionis: inter legitimas personas, seu non impeditas impedimento conjunctionem dirimente: individuum vitae... scilicet, quod talis conjunctio est perseverans et ad cohabitandum.

3. Thesis, quae est fide certa, facile patet. 1.º Tridentinum (4)

(1) De Matr. l. 1, in Proemio.—(2) Cap. 2 de *Convers. infidel.*—(3) Sanch. de Matr. l. 2, d. 1.—(4) Sess. XXIV.

sit: «Matrimonii perpetuum indissolubilemque nexum primus humani generis parens divini Spiritus instinctu pronuntiavit, cum dixit (de Eva): *Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea: quamobrem relinquet homo patrem suum et matrem, et adhaerebit uxori suae, et erunt duo in carne una.*»

2.º Christus D. verbis hisce Adami memoratis, et de Matrimonio intellectis, adjunxit (1): *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet:* quo aperte edocuit, non facto solum, sed et jure Matrimonium existere. Imo usque in finem saeculorum sic fiet (2): *Sicut erant in diebus ante diluvium... nubentes et nuptii tradentes... Ita erit et adventus Filii Hominis.* Paulus autem dicit (3): *Quod si non se continent, nubant; melius est enim nubere, quam vri.* Et iterum (4): *Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus Ecclesiam.* Item (5): *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier... Mulier alligata est... quanto tempore vir ejus vivit.*

4. Obj. Matrimonium debet esse unius cum una, et indissolubile. Sed id non ostenditur ex adductis argumentis: ergo existentia Matrimonii non probatur.

Resp. Concessa *maj.* et *min.*, dist. *consequens.* Non probatur explicitè existere matrimonium cum suis omnibus proprietatibus; permitto. Existentia matrimonii simpliciter et abstracte sumpti, nempe, pro societate conveniente in ordine ad generationem inter virum et mulierem; nego *conseq.*

Inst. Ad generationem et propagationem sufficit congressus vagus et indifferens individuum utriusque sexus: sed sine Matrimonio id fieret; ergo non ostenditur dari verum Matrimonium.

Resp. Dist. *maj.* Ad generationem ac propagationem convenientem, seu qualem humana exigit proles, sufficit vagus congressus: nego *maj.* Ad generationem inconvenientem, nocivam et irrationabilem; transeat.

THESIS II.

Matrimonium non est ex humana institutione, sed divina, et quidem naturali.

5. *Nota.* Matrimonium considerari potest in actu, seu ut contrahitur; et in potentia, seu ut possibile. Possibilitas est vel remota; quatenus possibile est. Deum condere virum et feminam: vel proxima; quia, si consentiant vir et femina, fieri potest efficax et mu-

(1) Marc. X, 9.—(2) Matth. XXIV, 38, 39.—(3) 1 Cor. VII, 9.—(4) Ephes. V, 25.—(5) 1 Cor. VII, 4, 39.

tua traditio, vera conjunctio, Matrimonium. Non agitur de Matrimonio in actu, quod utique ab homine determinatur ad esse; neque de Matrimonio ut remote possibili, quia planum est, non ab hominibus, sed a sola divina essentia determinari omnia possibilis; sermo igitur est de Matrimonio proxime possibili.

6. I.^o pars fide certa prob. 1.º Adam post Evæ creationem, et duplicem videns maris et feminae sexum, pronuntiavit immediate Matrimonii nexum solo intercedente partium consensu, ut vidimus in Theis. præced.: *adhaerebit uxori suæ, et erunt duo in carne una*. Atqui si foret Matrimonium ex hominum institutione, non potuisset Adam illud videre et pronuntiare in sola sexuum creatione; ergo.

7. 2.º Si esset Matrimonium ab hominibus institutum, vel illud instituisset physicæ vel moraliter. Sed neque quoad id quod physicæ pertinet ad matrimonium, neque moraliter potuit institui ab hominibus; ergo. *Minor* prob. Aptitudo sexuum ad generationem, quod est elementum physicum conjugii, non est ab hominibus, ut patet, sed a Creatore. Ipsius societatis, seu traditionis mutuae honestas, quod pertinet ad moralitatem conjugii, neque esse potest ab hominibus instituta; ergo. *Minor*, etiam quoad hanc secundam partem, evidens est. Nam a priori patet, talem conjugii societatem nihil iniqui præ se ferre, ut debeat ab extrinseco cohonestari. Deinde a posteriori: nam talis cohonestatio vel fieret a societate, vel ab aliquo hominum individuo; non a societate, cum hæc ab ipsa procedat conjugali societate, et quidem honesta; nisi existimes, adversante natura rationali constitutam societatem: non ab aliquo homine; quia si illicita ex se esset viri et mulieris conjunctio maritalis, a lege aliqua eos obligante ac prohibente id procederet, quam nullus particularis homo posset derogare.

3.º Si ab humano jure penderet Matrimonium, posset eodem jure dissolvi, improbari, vel solum ad tempus approbari. Sed hoc nequit in hominum esse potestate; ergo. *Min.* prob. Christus D., primo memorato Adæ et Evæ Matrimonio, dixit universim (1): *Ab initio autem creaturæ masculum et feminam fecit eos Deus. Propter hoc... homo adhaerebit ad uxorem suam... Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet*. Ergo a Deo solo pendet ejusmodi matrimonialis conjunctio.

8. II.º pars etiam fide certa prob. 1.º Dixit Dominus: *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet*. Unde: ab eo est Matrimonii conjunctio, a quo solum secundum naturam suam pendet. Sed solum pendet a Deo vinculum Matrimonii secundum naturam suam; er-

(1) Marc. X, 6, 7, 9.

go. *Min.* patet: nam si ita a Deo esset Matrimonium, uti leges illæ, quæ aliqua humana auctoritate conduntur, non subsisteret confitentia illa: *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet*.

9. 2.º Bonifacius VIII (1) docet: «Attendentes quod Matrimonii vinculum ab ipso Ecclesie capite, rerum omnium conditore, ipsum in paradiso et in statu innocentie instituente unionem et indissolubilitatem acceperit.» Augustinus (2) item: «Nos autem nullo modo dubitamus, secundum benedictionem Dei crescere et multiplicare et implere terram, donum esse nuptiarum, quas Deus ante peccatum hominis ab initio constituit, creando masculum et feminam; qui sexus utique in carne est, huic quippe operi benedictio subjuncta est.» Deum igitur instituisse Matrimonium clare asseritur.

10. III.º pars. *Nota* 1. Communis est quidem theologorum et canonistarum consensus, de divina Matrimonii institutione: utrum vero jure divino positivo, vel naturali fuerit institutum, dissentiant.

II. Qui pro institutione positiva stant, non conveniunt in decernendo quando Matrimonium Deus instituerit. Cum Dom. Soto aliqui putant, tunc fuisse institutum, cum dixit Dominus (3): *Crescite et multiplicamini...* Alii plures, cum Magistro Sent., in iis verbis institutionem reponunt (4): *Hoc autem os ex ossibus meis, et caro de carne mea... etc.* Denique, cum Cajetano sentiunt nonnulli, in Evæ creatione instituisse Deum Matrimonium; qua de causa dicitur in sacro textu: *Masculum et feminam fecit eos*; id autem prædixit Deus, cum ait: *Non est bonum esse hominem solum: faciamus ei adiutorium... etc.*

II. Prob. hæc pars quam probabilius asserimus 1.º In canone. *Jus naturale*, dist. 1. ex S. Isidoro desumpto (5), dicitur: «Jus naturale est commune omnium nationum, eo quod ubique, instinctu naturæ, non constitutione aliqua habetur; ut viri et feminae conjunctio.» Vide quoque hic supra (in II.º parte Th.) Augustini testimonium; Deum, nempe, constituisse nuptias, creando masculum et feminam. S. Ambrosius etiam clare indicat, ex jure naturæ constitutum Matrimonium (6): «Quomodo quando solus factus est Adam, non dictum est, bonum esse factum esse Adam: quando autem et mulier ex eo facta est, tunc (7) esse bona omnia comprehensum est?... Sed etiam dictum est, non esse bonum solum hominem; cum sciamus quod ante-

(1) Cap. unic. de voto et voti et redemp. in 6.—(2) De civit. Dei, l. 14, c. 12.—(3) Gen. 1, 28.—(4) Ibid. II, 23.—(5) Etymolog. l. 1, c. 4.—(6) De Parad. c. 10.—(7) Gen. 1, 31.

quam fieret mulier, non erraverit Adam; postea vero, prior divinum praevaricata mandatum, etiam virum suum traxerit in errorem, et incentivum ejus extiterit. Si igitur viro culpae auctor est mulier, quemadmodum pro bono videtur adjecta? Verum si consideres, quia Deo universitatis est cura, invenies plus placere Domino debuisse id in quo esset causa universitatis, quam condemnandum fuisse id in quo esset causa peccati. Et ideo quia ex viro solo non poterat humani generis esse propagatio, pronuntiavit Dominus, non esse bonum solum esse hominem... *Fecimus, sicut, ei adjutorium simile sibi.* Adjutorium ad generationem constitutionis humanae intelligimus.»

Igitur perfecit Deus hominem, ac bonum eum laudavit, condita muliere; quia exinde poterat propagari humanum genus. Matrimonium igitur fuit in ipsa conditione viri et feminae institutum, et inde complacuit Deus: *Viditque Deus cuncta quae fecerat, et erat valde bona.*

12. 2.º Condito homine cibi indigente ut conservetur, cum facultate illum digerendi et assimilandi; creato etiam et proposito cibo convenienti; potest homo ex rationis dictamine cibum sumere, quin ulla intercedat divina institutio positiva; idem dicas de potestate emendi, commutandi, etc. ea quae utilitati esse possunt: quia rationis lumen dictat, bonum esse homines sibi prospicere ad suam conservationem. Atqui pariter dictat ratio, bonum esse homines sibi providere ad propagationem et conservationem speciei; sicuti providet natura aliis viventium speciebus: ergo solo jure naturae fuit institutum Matrimonium.

13. Obj. 1.º Matrimonium est contractus civilis. Sed bene potest contractus civiles societas instituere; ergo potuit societas Matrimonium instituere.

Resp. Dist. *maj.* Est contractus civilis, quatenus est Matrimonium societati necessarium, et inde providere debet societas, ut juxta rationis regulas celebretur; conc. Est civilis contractus ratione originis, seu institutionis; nego *maj.*

Inst. In aliquibus hominum societatibus dissolvi potest Matrimonium, vel intra quosdam limites, vel cum plena individuorum utriusque sexus emancipatione. Ergo vere poterunt ibi societatis rectores Matrimonium instituere.

Resp. Dist. *ant.* In societatibus recte institutis; nego *ant.* In aliquibus ad barbariem plus vel minus prolapsis; subd. Dissolvitur matrimonium, id est, permittitur individuis divagare ad modum caninum; conc. Vere solvitur Matrimonium; nego *ant.* et dist. *consequens.* Poterunt duectores societatis frenare subditos et cogere ut legem naturalem non infringant; conc. Poterunt Matrimonium, proprie loquendo, instituere; nego *conseq.* Nam quemadmodum ubi

principes catholici, vel sacrum Inquisitionis tribunal, libertatem blasphemandi, vel errores compescunt, non dicuntur reverentiam Deo debitam instituere, sed promovere; ita neque instituitur Matrimonium, cum ad legis naturalis normam revocatur.

14. Obj. 2.º Ille Matrimonium instituit qui ad esse proxime determinavit. Sed homo tantum, non Deus, ad esse Matrimonium determinare potest: ergo Deus illud non instituit. *Min.* patet: nam est Matrimonium humanum et liber contractus; jam vero, ut ait D. Thomas (1): «Non esset homo liberi arbitrii, nisi ad ipsum determinatio sui actus pertineret.» Et rursus: «Deus in liberum arbitrium hoc modo agit, ut virtutem agendi ipse ministret, et ipso operante, liberum arbitrium agat; sed tamen determinatio actionis et finis in potestate liberi arbitrii constituitur: unde manet sibi dominium sui actus.»

Resp. Dist. *maj.* Ille instituit qui ad esse specificum, seu quoad essentiam, proxime determinavit; conc. Qui determinavit quoad existentiam; nego. Et contradistincta *minori.* nego *conseq.* Sic Christus sacramenta instituit, ministri autem ea ad existentiam determinant, et inde libere ministrant, sicut et sponsi libere Matrimonium contrahunt.

Inst. Cum Adam dixit: *Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea,* etc., fuit Matrimonium institutum, ut tenet S. Bonaventura: ergo ab homine, non a Deo est Matrimonium.

Resp. Nego *ant.* vel *dist.* Tunc fuit institutum, id est, primo celebratum; conc. vel permitto. Proprie institutum; nego.

15. Obj. 3.º Cum dixit Deus Adae et Evae (2): *Crescite et multiplicamini et replete terram,* dedit eis facultatem mutuum in corpora; ergo non jure naturali, sed positivo, instituit Deus Matrimonium.

Resp. Nego *ant.* vel *dist.* Quatenus declaravit Deus eam facultatem et confirmavit, ad usum ipsius eos inducendo; conc. Aliter; nego. Nam videns Evam, protinus Adam agnovit societatem conjugalem, dicens (3): *Hoc nunc os ex ossibus meis... Quomobrem relinquet homo patrem et matrem, et adhaerebit uxori suae; et erunt duo in carne una.*

Inst. Ex hisce Adami verbis deduxit Christus D. (4): *Itaque jam non sunt duo, sed una caro; quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* Ergo tunc societas matrimonialis fuit a Deo instituta.

Resp. Nego *conseq.*: textum autem explicio. Adam accipiens Evam sibi a Deo adductam, agnovit et instinctu divino (5) pro-

(1) In 2, dist. 28, Q. 1, a. 3, et dist. 25, Q. 1, a. ad 3.—(2) Gen. I, 28.—(3) Ibid. II, 23, 24.—(4) Marc. X, 8, 9.—(5) Trident. Sess. XXIV, de Matrim.

nuntiavit, quomodo inter virum et mulierem foret Matrimonium ineundum; imo, ipse probabiliter, eodem instinctu, tunc in uxorem Evam accepit.

16. Quo pacto autem cognovit Adam se posse cum Eva conjugium inire, non refert ipse, neque declaravit Christus D., neque interpretatur Concilium Tridentinum. Sive autem id dignoverit solo lumine rationis, perpensa utriusque sexus natura, et propagationis necessitate, sive divina illustratione, non debent inter se confundi cognitio, vel revelatio celebrationis Matrimonii, et institutio ejusdem: imo vero, cognitio contractus celebrandi, praesupponit legitimitatem objectivam et institutionem ipsius. Non ergo deduxit Dominus Jesus unitatem et indissolubilitatem Matrimonii ex eo, quod per ea Adami verba Deus instituerit Matrimonium; sed quia verba illa, divino instinctu prolata, revelant quale sit Matrimonium a Deo institutum. Declarat enim Christus, et deinde id Tridentina synodus interpretata est, fuisse Adamum promulgatorem naturae Matrimonii.

17. Obj. 4.º Quod est naturale, est necessarium et universale in omnibus ejusdem naturae: atqui tale non est Matrimonium; ergo dici nequit jure naturali institutum.

Resp. cum D. Thoma (1): «Aliquid dicitur esse naturale »dupliciter: uno modo, sicut ex principiis naturae ex necessitate »causatum, ut moveri sursum est naturale igni; et sic Matrimonium non est naturale; nec aliquid eorum, quae mediante libero »arbitrio complentur: alio modo dicitur naturale, ad quod natura »inclinat, sed mediante libero arbitrio completur; sicut actus virtutum, vel virtutes dicuntur naturales; et hoc modo Matrimonium »est naturale.»

ARTICULUS II.

De actu Matrimonii.

THESIS III.

Matrimonii actus seu usus, sive in actu primo proximo spectetur, sive in actu secundo, est honestus ac licitus; non tamen obligans, nisi hypothetice; imo per se perfectior est status virginitalis vel caelibatus.

(1) Suppl. q. 41, a. 1.

18. Nota. Ut dictum est, Matrimonium est quaedam societas inter virum et feminam, ejus vinculum quaedam ad invicem potestate in ordine ad generationem perficitur. Consideravimus existentiam et originem hujusce societatis in abstracto, seu, secundum ejus speciem et proximam possibilitatem, quatenus in natura individuorum utriusque sexus continetur: nunc autem in actu Matrimonium inspiciamus; tum in actu primo, seu uti existens individualiter; tum in actu secundo, seu secundum usum: actus enim secundus cujusvis potestatis est usus ipsius. Dicimus igitur 1.º, utrumque Matrimonii actum esse honestum; quod est fide certum: 2.º non tamen obligantem, nisi 3.º hypothetice; quod diversae est certitudinis vel probabilitatis, juxta diversas hypotheses.

19. I.^a pars prob. 1.º De Matrimonio, non in abstracto, sed actu existente, dixit Christus (1) esse a Deo conjunctum, neque licere homini illud separare. Sed neque potest Deus turpe vinculum conjungere, neque licitum esse potest in turpi vinculo permanere: ergo, Paulus etiam mandavit (2), seu potius Dominus, *Uxorem a viro non discedere*: et de actu secundo, seu usu, similiter: *Uxori vir debitum reddat: similiter et uxor viro... Si acceperis uxorem, non peccasti. Et si nupserit virgo, non peccavit.*

2.º Non tantum Deus Matrimonium instituit, ut dictum est (Th. praec.), sed etiam ad ipsius actum et usum hortatus est. *Crescite et multiplicamini et replete terram.* Gen. I, 28.

3.º Paulus doctrinam prohibentem nubere, daemoniorum esse doctrinam docet (3): Ecclesia autem ut haeticam damnavit adversus gnosticos, manichaeos, priscillianistas, etc.

20. 4.º Denique Matrimonium actu existens verum est sacramentum, ut postea probabitur: ergo est honestum, et consequenter usus ipsius, seu actus secundus talis potestatis.

21. II.^a pars prob. quae est etiam fide certa. 1.º Tridentinum (4) definivit: «Si quis dixerit statum conjugalem anteponendum esse statui virginitalis, vel caelibatus; et non esse melius ac beatius manere in virginitali, aut caelibatu, quam jungi Matrimonio; anath. sit.» Jam vero si lex aliqua ad Matrimonium absolute constringeret, non melius, sed criminiosum esset in virginitali et caelibatu manere.

2.º Paulus (5) docet: *De virginibus praeceptum Domini non habeo; consilium autem do, tanquam misericordiam consecutus a Domino ut sim fidelis... Alligatus es uxori? noli quaerere solutionem. Solutus es ab uxore? noli quaerere uxorem... Volo autem vos sine sol-*

(1) Marc. X, 9.—(2) I Cor. VII, 10.—(3) I Tim. IV, 3.—(4) Sess. XXIV, can. 10.—(5) I Cor. VII, 25, 27, 32.

licitudine esse: Qui sine uxore est, sollicitus est quae Domini sunt, quomodo placeat Deo.

22. 3.º S. Joan. Chrysost. (1): «Bonum est virginitas; et ego consentio: ac Matrimonio etiam melior; et hoc confiteor. Et, »si placeat, quanto etiam melior sit, addam; quanto coelum terra, »quanto hominibus angeli. Imo, ut fortius aliquid dicam, etiam amplius.» S. Cyprianus (2): «Servate, virgines, servate quod »esse coepistis... quod futuri sumus, jam vos esse coepistis... Vos »resurrectioni gloriam in isto saeculo jam tenetis. Per saeculum »sine saeculi contagione transitis.» S. Augustinus (3): «Ha- »beant conjugia bonum suum... Haec tamen omnia humani officii »sunt munera: virginitatis autem integritas, et per piam continen- »tiam ab omni concubitu immunitas angelica portio est, et in car- »ne corruptibili incorruptionis perpetuae meditatio. Cedat huic »omnis carnis fecunditas.» Hieronymus laudavit quidem Ma- »trimonium, sed plus virginitatem. Nam de primo ait (4): «Ista di- »centes, occasionem haereticis damus, qui omnes omnino nuptias »repudiandas putant... Quibus brevier respondendum, passiones »hic et immunditiam et luxuriam ab Apostolo inter maritum et uxo- »rem vetari, non sanctam conjunctionem... Liberorum ergo, ut di- »ximus, in Matrimonio opera concessa sunt. Voluptates autem, »quae de meretricum capiuntur amplexibus, in uxore damnatae.» De Virginitate autem (5): «Unde et virginitas major est nuptiis, »quia non exigitur, nec redditur, sed offertur.»

23. 4.º Denique si praeceptum absolutum conjugii omnes et singulos obligans, daretur, illud foret naturale vel positivum; ut observat Suarezius (6). a) Non est naturale: nam natura non nisi actus necessarios, seu fini naturae rationalis connexos, praescribit. Sed quod omnes et singuli gignant filios, non est fini rationalis naturae necessarium: ergo, *Minor* patet: nam natura secundum se, ideoque in quovis individuo, habet debitam proportionem ad suum finem: ergo indifferens illi est ad finem, quod aliud ejusdem speciei gignat vel non gignat individuum. Alias exigeret jus naturae, ut numquam finem haberent species generabiles et corruptibiles: quod est plane falsum. Nam sicut quodvis ens continens ante existentiam est indifferens ad esse, et ex se non est; ita ens corruptibile, postquam existit, est ad permanendum indifferens, et ex se non permanet. Deinde, supposito quod exigeret corruptibilis natura in novis permanere individuis, id tantum postu-

(1) De *Virginit.* c. 10.—(2) L. de *Habit. Virg.* c. 22.—(3) L. de *sancta Virginit.* c. 12.—(4) In ep. ad Ephes. V, 15.—(5) In *Ezech.* XLVI, 12.—(6) De *Relig.* Vol. 3, l. 9, c. 1.

laret ut aliquod vel aliqua ex iis generationi vacarent: ergo necessitas generandi pro singulis naturae corruptibilis individuis non absoluta, sed hypothetica tantum foret, b) Non datur etiam praeceptum aliquod positivum vel divinum vel humanum conjugii contrahendi. Nullibi enim scriptum legitur, neque etiam traditum agnoscitur; quod laudatis patet testimonio, et inter gentiles etiam invenitur in honore virginitas.

24. III.^a pars. Hypothetice tantum dicimus obligari posse homines ad connubium ejusque usum. 1.º Ad actum honestum potest quis obligationem contrahere; quod in ceteris patet honestis muneribus; si ergo quis contractum de conjugio inierit, obligabitur. Unde docet Apostolus (1): *Uxori vir debitum reddat: similiter autem et uxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* Unde pari modo ad Matrimonium tenentur, qui contractis sponsalibus, vel legitima promissione se ad id constrinxerit.

25. 2.º Matrimonium est a Deo post peccatum ordinatum in remedium concupiscentiae. Igitur qui aliis sibi non subveniat remediis ut castam vitam degat, Matrimonio uti tenentur. Hinc Paulus docet (2): *Propter fornicationem unusquisque suam uxorem habeat, et unquamque suam virum habeat... Quod si non se continent, nubant. Melius est enim nubere, quam iri.* Et inde Augustinus (3): «Unde mihi videtur hoc tempore, solos eos qui se non continent, conjugari oportere, secundum illam Apostoli sententiam: *Quod si se non continent...*, etc.»

26. 3.º E causa extrinseca potest etiam oriri obligatio. Si regnum foret, ex, gr., dissidiis perturbandum nisi rex filios haberet successores; muneris officium et charitas posset eum ad matrimonii jugum et usum obligare.

27. 4.º Praecipua in hac re quaestio est: utrum necessitas propagandi et conservandi humanam speciem obligare ad Matrimonium homines censenda sit. Nullam in praesentibus circumstantiis obligationem oriri, sentiunt communiter theologi cum SS. PP.; etenim speciei conservatio in nullo versatur periculo. Unde agebat Hieronymus (4): «Jam plenus est orbis, terra nos non capit. Quotidie bella nos secant, morbi subtrahunt, naufragia absorbent, et nihilominus de terminis litigamus?» Et Augustinus (5): «Per hoc bonum est nubere, quia bonum est filios procreare... Sed melius est non nubere, quia melius est ad ipsam humanam societatem hoc opere non egere. Ita enim jam sese ha-

(1) I *Cor.* VII, 3, 4.—(2) I *Cor.* VII, 2, 9.—(3) De *Bona. Conj.* c. 10.—(4) L. advers. *Helvid.* n. 21.—(5) De *Bona. Conj.* c. 9.

»bet humanum genus, ut alii qui se non continent... non desit
»numeritas proles et abundantia successiois, unde sanctae amicitiae
»conquirantur... Nunc, etiam propter solos filios connubia
»copulare cupientes, ut ampliore continentiae bono potius utantur
»admonendi sunt.»

SCHOLION.

De praecepto Matrimonium contrahendi.

28. De hac quaestione consentiunt quidem catholici DD., adversus haereticos, qui vel damnarunt continentiae statum, vel dixerunt majoris esse meriti Matrimonium, vel saltem non esse huic continentiam praefereendam, sed esse rem indifferentem. Verum in eo dissentiunt theologi; utrum existat praeceptum, quo, propter conservandam suam speciem, obligentur homines ad Matrimonium. Praecipua dissentienti ratio sunt verba illa Geneseos: *Crescite et multiplicamini*; in quibus contendunt haeretici, omnibus injunctum, vel saltem commendatum fuisse Matrimonium; scholastici autem DD. fere omnes aliquid in ea dominica sententia agnoscunt mandatum, verum negant omnes homines omnique tempore adstrictos illo inveniri. Nam censent, vel non singulos obligari, sed tantum communitatem, sicut debet societas providere ut sint agricolae, singuli autem cives ad id non tenentur; sic D. Thomas (1); vel obligasse quidem omnes homines post creationem et diluvium, sed ad tempus, quoad multiplicatum fuit genus humanum; ita Magister Sent. (2); vel obligasse omnes et semper, sed non ad semper, sed solum occurrente casu necessitatis, ut si peste aliqua, vel alio accidente fere perirent omnes homines; sic Scotus (3); vel vim habuisse illud praeceptum usque ad Christum, qui illud abrogavit invitando ad virginitatem propter regnum caelorum, et dicens (4): *non omnes capiunt verbum istud; qui potest capere capiat.*

29. Verum omnes ejusmodi opiniones non solum haereticis displicent, sed etiam ab aliis AA. catholicis acriter impugnantur. Suarez, in primis, negat praeceptum aliquod positivum de Matrimonio contrahendo Deum tradidisse; sed ait, dari praeceptum naturale pro iis casibus, juxta prudentiam determinandis, in quibus conservatio speciei id exigere videatur: censet enim esse de jure naturae, seu stricta exigentia, ut genus hominum conserve- tur (5). Alii DD. quodvis divinum extare praeceptum prorsus ne-

(1) 2, 2, q. 152, a. 2, ad 1.^m—(2) 4, Dist. 26.—(3) In 4, Sent. d. 26.—(4) Matth. XIX, 11, 12.—(5) De Relig. vol. 3, l. 9, c. 1.

gant; ut Mich. Medina (1), Pererius (2), Bonfrenius (3), etc. Unde placet, ut vero similis, concludere cum Cornel. a Lapide (in Genes.): «Tantum ergo hic (verbis illis: *crescite et multiplicamini*) Deus benedicit homini, hoc est, usum Matrimonii inter homines probat, eisque virtutem et fecunditatem indit, ut per maris et feminae conjunctionem, uti cetera animalia, sibi simile procreant, itaque se suamque speciem conservent ac propagent.»

30. Et sane, 1.º similem sententiam protulit Deus in animantia: *Crescite et multiplicamini*. Planum autem est, nihil aliud quam benedictionem Deum indicare voluisse.

2.º Explicite declarat Scriptura id Deum dixisse, benedicens: *Et benedixit eis*; jam vero, dare benedictionem, seu fecunditatem, non importat ea utendi obligationem: sic potestatem dedit seminandi triticum et edendi panem, neque ad id Deus obligare voluit.

3.º In eadem dixit Deus sententia: *Subjicite terram, et dominamini piscibus maris*; tamen nemo mentis compos se ad id constrictum putavit.

4.º Inquire oporteret, quando fuit tale praeceptum abrogatum, quod nullibi habetur; vel quousque se porrigat; si enim alicui videatur, sat esse hominibus terram repletam, alius prudenter censendum putabit, multas et vastissimas esse regiones desertas, et consequenter debere adhuc singulos homines generationi operam dare.

31. Obj. 1.º Quod sine peccato non potest exerceri, peccatum est: sed tale est matrimonium actuale; ergo, *Minor*, prob. Actus matrimonii non fit sine concupiscentia; proinde, qui vult actum ejusmodi, vult etiam concupiscentiam. Atqui concupiscentiam vellem carnalis est peccatum, ut docet Augustinus (4): «Carnis concumbendo appetere voluptatem, sed non praeter conjugem, venialem habet culpam.»

Resp. Dist. 2.^a *min.*, et explicio mentem Augustini ex ipsius contextu. Concumbendo appetere voluptatem habet peccatum, si ipsi voluptati serviatur; conc. *min.* Aliter; nego. Ita Augustinus: «Nuptiae tales esse non possunt, quales primorum parentum, si peccatum non precessisset, esse potuerunt; sint tales, quales Sanctorum Patrum fuerunt: ut pudenda carnis concupiscentia, quae in paradiso, nec ante peccatum fuit, quia necesse est in corpore mortis hujus ut sit, non ei serviatur; sed ipsa potius nonnisi ad propagandam prolem servire cogatur.»

(1) L. 4, de sacror. hominum continentia; contr. 2.^a—(2) In Gen. l. 4, c. 1, v. 28.—(3) In Genes.—(4) De Nupt. et Concupis. carnis; l. 1, c. 15, 16.

Inst. Ipsa concupiscentia est malum; sed nequit fieri malum ut eveniat bonum; ergo non tantum propter se, seu ut finis, sed neque ut medium appeti potest concupiscentia.

Resp. Dist. *maj.* et explico cum D. Thoma (1): «Ratio illa »procederet, si malum quod inseparabiliter comitatur concubitum, »esset malum culpae. Nunc autem non est malum culpae, sed poe- »nae tantum, quae est inobedientia concupiscentiae ad rationem.»

32. Obj. 2.º Malum quod rationis usum impedit, est contra rationem, ideoque malum culpae. Sed talis est carnis concupiscentia; uti notavit Augustinus (2): «Quid cogitari potest tunc, quan- »do mens ipsa, qua cogitatur, illa carnali delectatione submergi- »tur? Ergo nunquam licet conjugii actus.

Resp. Dist. *maj.* cum D. Thoma (3): quod impedit rationis usum, tum quoad actum, tum quoad ordinem ipsius, est contra rationem, et malum culpae; conc. Si impediatur solummodo actum; nego *maj.* Item: «peccatum (ait *ibid.*) tollit rationis ordinem; »quod non facit delectationis intensio in actu Matrimonii; quia etsi »tunc non ordinetur homo, a ratione tamen est praeordinatus; »nempe, cum ante actum Matrimonii tum illum, tum delectationem ordinavit ad finem honestum. Sic et Augustinus, (*ibid.*) men- tem suam explicat: «Sed utique religiosus animus isto malo bene »utens hoc cogitat, ut libidinem concumbendo patiat, quod non »potest cogitare cum patitur. Sicut salutem homo cogitat, ut som- »no se impertiat, quod utique non potest cogitare cum dormit.» Quo exemplo utitur etiam S. Thomas. Scilicet, duplici modo ad actus illius delectationem potest ferri voluntas. Primo: ut illam solum appetens, illa sit propter quam actus perficitur: et hoc juxta Augustinum, supra, est servire malo concupiscentiae; talemque modum appetendi delectationem, negat D. Thomas (4) spectare ad perfectionem actus. Secundo; fertur voluntas ad actum et ad delectationem illius, secundum aliquam convenientiam rationis; inde actus est ratione praeordinatus simul cum delectatione ipsius (5). «Delectationis appetitus sensitivi non sunt re- »gula bonitatis vel malitiae moralis, nam cibus communiter de- »lectabilis est bonis et malis: sed voluntas bonorum delectatur in »eis secundum convenientiam rationis, quam non curat voluntas »malorum.»

33. Obj. 3.º Hieronymus (6) ait: quod a) «Nuptiarum finis »mors est; b) «Eos qui serviunt officio conjugali, quod prudentiam

(1) Suppl. 9, 49, a. 4 ad 2.^m—(2) L. 5, contr. *Julian*, c. 10.—(3) Suppl. q. 41, a. 3 ad 6.^m—(4) 1, 2, q. 33, a. 4.—(5) *Ibid.* q. 34, a. 4.—(6) L. 1, adv. *Jovin* n. 37.

»carnis diligant, et in carne sint.» ideoque, juxta Aposto- lum (1) Deo placere non possunt. c) «Concedit quidem Deus nup- »tias... Ergo quod concedit, nec bonum, nec beneplacens, nec per- »fectum.»

Resp. Qua mente, quoque sensu haec dixit S. Doctor ex scopo in- telligendum. Respondebat nempe Joviniano de quo dicit (2); «Vel- »le eum ita nuptias praedicare, ut virginitati detrahat. Quando »enim minoribus coaequantur, inferioris comparatio supe- »rioris est injuria.» Hoc posito, explico sententias illas, a) «Nup- »tiarum finis mors est,» quatenus privant merito altiori vitae aeter- nae virginitatem consequentis; conc. Aliter; nego. b) «Qui ser- »viunt officio conjugali... Deo placere non possunt;» id est, ne- queunt placere quantum ii qui virginitatem colunt; conc. Absolute Deo non possunt placere; nego. c) «Quod Deus concedit, nec bo- »num...» id est, non ita bonum, beneplacens ac perfectum; conc. Absolute non bonum, seu malum; nego.

34. Obj. 4.º In illa Apostoli verba (3), *Unusquisque propter fornicationem uxorem suam habet... Revertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram. Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium*, dicit Augustinus (4): «Evidenter dum tribuit veniam, denotat culpam.» Ergo non vacat culpa Matrimonii usus.

Resp. Dist. *conseq.* Usus matrimonii, qui habetur propter voluptatem capiendam, seu, ut loquitur ibi Augustinus, cum con- juges «lasciviendi voluptate exsaturandae cupidini inserviunt;» conc. Aliter; nego. Utrum autem indulgentiam illam, de qua Apostolus, proprie ac juxta litteram Augustinus inter- pretatus sit, omittimus: posset enim probabiliter et juxta contex- tum dici, non concessisse Apostolum indulgentiam propter illam levem culpam, de qua Augustinus, sed propter rem minus perfectam quam imperfectis suadebat.

Inst. Nequit in eo esse culpa, quod quis rem bonam concupiscat: sed delectatio, quae est actui conjugii adjuncta, bona est: ergo. *Min.* patet ex D. Thoma (5): «Delectationes bonorum opera- »tionum sunt bonae, malarum vero malae.»

Resp. Dist. *maj.* Si concupiscat rem bonam moraliter; conc. Ne- quit esse culpa in concupiscendo rem bonam physicee; nego. Et contradistincta *minori*, negatur *conseq.* Doctrina autem D. Thoma e, circa bonitatem et malitiam delectationis, praepostere intel- ligitur et male adplicatur: qua autem ratione judicandum ex illa

(1) Rom. VIII, 8.—(2) L. 1, n. 3.—(3) 1 Cor. VII, 2, 5, 6.—(4) De *Peccato Orig.* c. 38.—(5) 1, 2, q. 14, a. 1, 2.

sit de bonitate vel malitia voluntatis, explicat ipse in a. 4 ejusdem questionis; quem sedulo perpendas, et interim vide verba ex eo desumpta, supra in Resp. ad Obj. 2.º Ambiguitas et fallacia istius difficultatis procedit ex confusione boni rationis, seu moralis, cum bono naturae, seu physico; de qua confusione vide D. Thomam (1).

35. Obj. 5.º Propagatio et conservatio speciei humanae est bonum in ordine naturae necessarium. Sed lex naturalis praecipit quidquid est in ordine naturae necessarium; ergo lex naturalis praecipit Matrimonium.

Resp. Dist. *maj.* Est necessarium simpliciter, seu ut connexum cum fine hominis; negatur. Necessarium secundum quid, id est, ut quam actu habet perfectionem retineat; conc. Et contradist. *min.*, negatur *conseq.*, vel *dist. conseq.* Ergo lex naturalis praecipit Matrimonium simpliciter; nego *conseq.* Praecipit lato sensu, quatenus de quolibet actu virtutis dici potest, pertinere ad legem naturalem (2); conc. Et quidem aliqua ad legem naturalem pertinent, quia rationis lumine cum fine naturae rationalis connexa dignoscuntur; et ista lege naturali praecipuntur: alia autem ducentia ad finem ac utilia existunt; et ejusmodi a lege naturali, seu rationis dictamine, commendantur, non autem stricte urgentur. Neque sufficit ut mandata esse dicantur, quod ad perfectionem pertineant universi, neque quod Deus ea commendaverit, neque quod ea efficaciter voluerit: nam id rebus quoque illis convenire potest, quae sub consilio, non autem sub praecepto nobis proponuntur, uti in consiliis patet evangelicis. Non enim indiget Deus stricto et proprie dicto uti mandato, ut ea quae efficaciter fieri vult, perficiantur. Proinde, etiamsi perfectior existat mundus corporeus, si in illo non deficiant homines; et ostenderit Deus, iis fecunditatem impertiendo, sibi illorum propagationem placere; non recte inde inferitur hoc fuisse mandatum.

36. Neque probandum videtur quod alii nonnulli putant, posse saltem societatis rectores obligare subditos ad procreandum, ne deficiat ipsa societas, seu ut propagetur. Nam aliud est, quod societas praesens nihil efficiat sine necessitate, quod nocere possit societati futurae; quod quidem debent societatis duces providere: aliud quod praesenti societati alia succedat; ad hoc enim non obligantur. Sicut enim non tenetur individuuum curam habere, ut aliud ei succedat individuuum; ita non obligatur societas ad providendum, quod alia ei subsequatur. Hoc ad Conditozem et Gubernatorem pertinet universi, ad cuius liberum spectat beneplacitum ad exis-

(1) 1, 2, q. 39, a. 1 ad 3.—(2) Vide D. Thomam, 1, 2, q. 94, a. 3.

tentiam vocare, tum individuos, tum societates possibiles. Ille nullius eget (1); *coeat ea quae non sunt, tamquam ea quae sunt* (2); *magnalia sapientiae suae decoravit; qui est ante saeculum et usque in saeculum; neque adjectum est, neque minuitur, et non eget alicujus consilio.*

THESIS IV.

Honesta amicitia, seu mutua bonorum et officiorum communicatio, pertinet etiam ad actum seu usum Matrimonii.

37. Prob. 1.º Id pertinet etiam ad usum Matrimonii, ad quod Deus creationem et conjunctionem viri et mulieris ordinavit. Atqui propter mutuum bonorum et officiorum communicationem eos condidit et conjunxit; ergo. *Min.* prob. (3): *Dixit Dominus: non est bonum esse hominem solvem; faciamus et adiutorium simile sibi.* Et Adam dixit: *Quomobrem relinquet homo patrem suum et matrem, et adhaerebit uxori suae.* Ecce: pura illa ac vera amicitia, bonorumque communicatio, quam natura inter parentes et filios fecit, in conjugalem transfertur. Item, aiebat Adam (4): *Mulier quam dedisti mihi sociam.* Ita explicavit Paulus hanc a Deo statutam viri et uxoris societatem (5): *Sicut Ecclesia subiecta est Christo, ita et mulieres viris suis in omnibus. Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam, et se ipsum tradidit pro ea... Ita et viri debent diligere uxores suas, ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit, se ipsum diligit. Nemo enim unquam carnem suam odio habuit, sed utrumque et fovet eam, sicut et Christus Ecclesiam... Et vos singuli, unusquisque uxorem suam sicut seipsum diligit; uxor autem timeat virum suum.* Vide etiam 1 Cor. VII, 23, 24.

38. 2.º Ambrosius (6) in illa verba Apostoli, *Ligatus es uxori? Noli quaerere solutionem*, ait: «Bene ait: ligatus es; quodam enim vir et uxor nexu inter se amatorio copulantur, et quibusdam invicem sibi habentis amoris adstricti sunt.» S. Chrysostomus (7): «Vides quomodo omnia propter virum fiant? Conditam enim creatura, productis brutis, et cibo... formatus homo indigebat aliquo confabulatore, et eo qui particeps ejus substantiae multum solatii afferre posset; ideo ex latere illius hoc rationale animal format... per omnia homini simile, id est, rationale quod ei posset in necessitatibus et commodis hujus vitae subsidio esse. Deus enim erat, qui omnia sapienti quadam ratione condidit

(1) Rom. IV, 17.—(2) Eccl. XLII, 21, 22.—(3) Gen. II, 18, 24.—(4) Ibid. III, 12.—(5) Eph. V, 24, 25, 28, 29, 33.—(6) De *Virginit.* c. 6, 32.—(7) in *Gen.* hom. 15.

»et moderatur.» S. Augustinus (1): «Consequens est con-
»xio societatis in filiis, qui unus honestus fructus est, non con-
»xionis maris et feminae, sed concubitus. Poterat enim esse in
»utroque sexu, etiam sine tali commixtione, alterius regentis, alte-
»rius obsequentis amicalis quaedam et germana conjunctio.»

CAPUT II.

De essentia Matrimonii.

ARTICULUS I.

De naturali Matrimonii essentia.

39. *Nota.* In Matrimonio naturaliter perspecto plura concurrunt, quorum mutuum ordinem diversimode concipiunt AA., et inde, in quo sit Matrimonii essentia reponenda, non eodem modo decernunt: essentiam enim rei cuiusvis illud dicimus, quod primum in ea concipimus, uti fontem ceterorum quae eidem attribuuntur. Inveniuntur, scilicet, in Matrimonio: 1.º externus aliquis contractus inter virum et feminam; 2.º internus utriusque partis consensus; 3.º mutua corporum traditio, quam duo illa priora praestant; 4.º quoddam vinculum exinde ortum; 5.º jus quod est in unoquoque ad alterutrum; 6.º mutua obligatio ad reddendum debitum; 7.º usus et consummatio Matrimonii.

De his ergo disquirunt AA., ac inde diverso modo quidditatem definiunt Matrimonii: de singulis ad illud concurrentibus vox matrimonii dicitur; de quidditate autem *proprie*, et de ceteris *analogice*.

THESIS V.

Matrimonii essentia non est in externo contractu solo, vel interno tantum partium consensu, sed neque in utroque simul.

40. *Nota.* Ex contractu externo dicitur Matrimonium Connu-

(1) De Bono conjug. c. 1.

bium, seu Nuptiae, «quod, ait Ambrosius (1), pudoris gratia
»puellae se obnubent;» inde etiam nomen *velationis*.

41. I.º pars patet. I.º Matrimonium est quaedam permanens societas. Sed solus externus contractus est aliquid cito transiens: ergo.

2.º Societas humana debet esse secundum voluntatem et rationem hominis. Sed Matrimonium est humana societas, et nihil habet rationis et voluntatis, si solus adsit externus contractus; ergo.

3.º Paulus (2) manifeste declarat Matrimonium liberum esse: *Alligatus es uxori? noli querere solutionem. Solutus es ab uxore? noli quaerere uxorem. Si autem acceperis uxorem; non peccasti: et si nupserit virgo non peccavit... Mulier cui vult nubat: tantum in Domino. Beatior autem erit, si sic permanserit, secundum meam consilium.*

42. II.º pars prob. I.º Conjugium est humana et libera societas. Sed nequeunt homines consociari solis actibus internis: ergo requiritur externa conventio, seu contractus. *Maj.* ex I.º parte elucet. *Min.* est evidens; nam interni actus nequeunt dignosci, nisi exterius manifestentur.

2.º Matrimonium ad actus externos tum procreationis filiorum, tum honestae amicitiae et mutuatorum officiorum jus et obligationem importat; ut dictum est in Cap. I. Atqui per solum internum consensum jus et obligatio mutua ad actus externos perfici nequit: ergo. *Min.* patet: nam ex ignoratis obligatione et jure nulla externa societas oriri potest.

43. III.º pars prob. I.º Causa efficiens alicujus rei ab eadem necessario distinguitur. Atqui (3) «Causa efficiens Matrimonii regulariter est mutuus consensus per verba expressus: ergo neque in utroque simul, externo et interno, contractus consistit Matrimonium.

2.º Matrimonium est quid permanens. Sed tum externus tum internus contractus transeunt: ergo.

3.º Retractato consensu, non cessat Matrimonium: ergo ejus essentia non stat in consensu.

44. Obj. Hugo Victorinus (4) ait: Matrimonium est «Duarum idonearum personarum legitimus consensus.» Ergo.

Resp. Dist. et explicio Hugonis definitionem: Matrimonium in fieri, seu ratione proximae causae illud determinantis ad existentiam, est «Duarum idonearum...» etc.; conc. Intrinsicè et quoad quidditatem; nego.

(1) L. 1, de Abraham, c. 9, n. 93.—(2) 1.º Cor. VII, 27, 39, 40.—(3) Flor. Decr. pro *Arm.*—(4) L. 2, de Sacram. P. 2, c. 4.